

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
หมู่บ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ต. มิตรภาพ อ. สีคิ้ว จ. นครราชสีมา

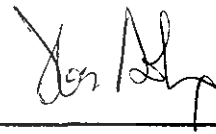

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข)

กรรมการสอบ

(จำเอกสัจด์ ทิชพันธุ์)

นักพัฒนาชุมชน 6

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

18 ต.ค. 2545

บทคัดย่อ

อติศักดิ์ สมคะเฒ่ย์ : ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา

หมู่บ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ต. มิตรภาพ อ. สีคิ้ว จ. นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข

จำเอกสงัด พิซพันธ์ นักพัฒนาชุมชน 6

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่จัดสรรเงินอุดหนุนกองทุนละ 1 ล้านบาทเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนไปพัฒนาในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ในการประเมินกองทุนบ้านหนองขามจะศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนในการดำเนินงาน ตัวชี้วัดความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้แบบสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูลบร.1 – บร.12 จากจำนวน 106 ครัวเรือน บร.ต่าง ๆ จะเก็บข้อมูลจากครัวเรือนร้อยละ 100 ของจำนวนผู้กู้ทั้งหมด จะใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ CIPP Model ในการวิเคราะห์

จากผลการประเมินพบว่า กองทุนบ้านหนองขามมีคณะกรรมการ 15 คน มีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 90 คนสมาชิกผู้กู้ 44 ราย และปล่อยกู้เงินไป 600,000 บาท ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่กู้เงินไปประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ทำไร่มันสำปะหลัง การทำสวนผัก เช่น ผักชี ต้นหอม เลี้ยงสัตว์ เช่น วัวเนื้อ กระบือ ไก่ สุกร ผู้กู้ที่ทำไร่มันสำปะหลังจะได้กำไรเฉลี่ยประมาณ 3,000 บาทไร่ ผู้กู้ที่ทำสวนผักจะได้กำไรจากการขายผลผลิตไม่ต่ำกว่า 2,000 – 3,000 บาทต่อครั้ง ซึ่งแต่ละรายทำไม่ต่ำกว่า 6 ไร่และ 1 ปีสามารถทำได้ 3 ครั้ง ผู้กู้เงินที่เลี้ยงวัว จะเลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือนก็ขายได้กำไรที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาซื้อขายมา ดังนั้น จึงคาดได้ว่า สมาชิกผู้กู้มีความสามารถที่จะชำระคืนเงินกู้กับกองทุน มีเงินเหลือเก็บออมทำให้หมู่บ้านมีศักยภาพ มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ ประธานกองทุนและผู้ นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน ตลอดจนสมาชิกของชุมชน บ้านหนองขาม ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้ให้ความร่วมมือ และให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ รวมถึง การเสียสละเวลาอันมีค่าแก่ผู้จัดทำ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์นิเทศก์ ตำบลมิตรภาพ ที่ได้วางกรอบและแนวทางในการทำโครงการ ให้คำแนะนำ ปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ รวมถึง การจัดทำสารนิพนธ์ของผู้จัดทำและบัณฑิตตำบลมิตรภาพ

ขอขอบพระคุณ จำเอกสัจด์ พิษพันธ์ ผู้ช่วยพัฒนาการอำเภอสีคิ้ว ซึ่งเป็นอาจารย์นิเทศก์ร่วม ที่ได้ให้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเก็บและรวบรวมข้อมูล แบบ บร. ต่าง ๆ และการจัดทำสารนิพนธ์

ขอขอบคุณเพื่อนบัณฑิตกองทุนตำบลมิตรภาพที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำและร่วมแก้ไขใน การเก็บข้อมูลแบบ บร. การปฏิบัติงานในพื้นที่ และจัดทำสารนิพนธ์

ท้ายที่สุดนี้หากสารนิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนที่เป็นสาระประโยชน์ ผู้จัดทำขอขอบคุณด้วยความขอบให้แก่ บิดา มารดาและบุคคลที่กล่าวนามและมีได้กล่าวนามแล้วข้างต้นนี้

อดิศักดิ์ สมคะณย์

สิงหาคม 2545

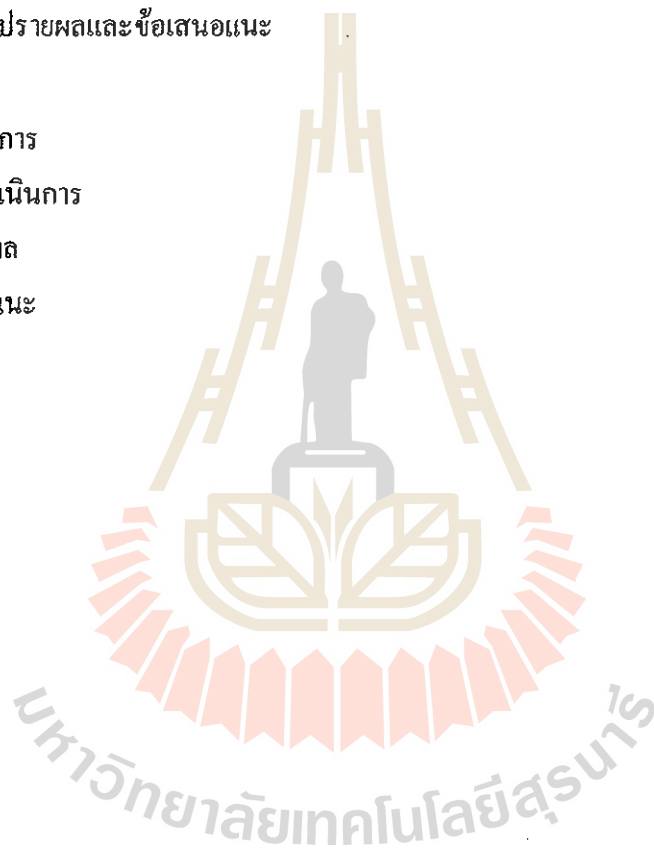
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ	ก
บทคัดย่อ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
กรอบความคิดทฤษฎี	2
วิธีดำเนินการ	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	4
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	5
ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	
หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล	7
เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	9
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	
วิธีการประเมินโครงการ	10
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	11
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	11
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	17
การเก็บรวบรวมข้อมูล	18
การวิเคราะห์ข้อมูล	18

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
ผลการประเมินบริบทชุมชน	19
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	31
ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	35
ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	36
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	36
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุป	38
วิธีดำเนินการ	
ผลการดำเนินการ	41
อภิปรายผล	42
ข้อเสนอแนะ	43
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก ก	
ภาคผนวก ข	
ประวัติผู้เขียน	

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 3.1 : แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

12

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำปี 2539 – 2541	22
ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย	22
ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำเกษตรกรรม	23
ตารางที่ 4.4 : แสดงจำนวนและจำแนกตามลักษณะประชากร	26
ตารางที่ 4.5 : แสดงเศรษฐกิจของบ้านหนองขาม	28
ตารางที่ 4.6 : แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ	30

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาความยากจนนับเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับคนไทยประมาณ 80 % ของจำนวนประชากรทั้งประเทศจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม รูปแบบของการทำเกษตรกรรมของประเทศไทยเป็นลักษณะเกษตรกรรมครัวเรือนซึ่งใช้แรงงานคนภายในครอบครัวเป็นหลัก รายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่แน่นอนเพราะมีปัจจัยในการผลิตอย่างไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิต ปัญหาต่าง ๆ จึงมีมากมายไม่ว่าจะเป็นต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ราคาผลผลิตที่ตกต่ำ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ดังนั้น เมื่อต้นทุนการผลิตสูง จำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่ต่ำ ผลตอบแทนจากการลงทุนก็น้อย รายได้ที่เหลือจากการผลิตจึงมีน้อยทำให้เกษตรกรต้องตกอยู่ในสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจน

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นอีกนโยบายหนึ่งของรัฐบาลซึ่งจะเป็นกองทุนที่จะเข้ามาแก้ปัญหาความยากจนเพื่อนำไปประกอบอาชีพเดิมที่มีอยู่และเพิ่มอาชีพอีกหลาย ๆ อาชีพในชุมชน ซึ่งจะสร้างรายได้ให้กับชุมชน ให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความอยู่ดีกินดีรวมถึงบทบาทในด้านสังคม เช่น ความสามัคคีในชุมชน การรักษาวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมและอื่น ๆ อีกมากมาย

บ้านหนองขามหมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท และบริหารจัดการโดยคณะกรรมการที่ได้การเลือกตั้งมาจากสมาชิก ปัจจุบันได้จัดการเงินให้สมาชิกไปแล้ว เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนว่าบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดจึงมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการต่อไปให้กับรัฐบาล

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองขาม
2. เพื่อศึกษาตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนบ้านหนองขาม
3. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนของบ้านหนองขาม

กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีหรือต้นแบบทางความคิดในการประเมินโครงการหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยที่อักษรมีความหมาย ดังนี้

C	มาจาก Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	มาจาก Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	มาจาก Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	มาจาก Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

ทฤษฎีระบบเท่าที่ได้ประมวลเป็นชุดความคิดตั้งแต่บทที่ 1 สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจเหตุการณ์การพัฒนาด้าน ตลอดจนการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นและการวิจัยเพื่อการพัฒนา ก็สามารถอาศัยทฤษฎีระบบเพื่อช่วยให้การดำเนินงานมีผลสัมฤทธิ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในขณะที่ตัวทฤษฎีระบบเองก็จะต้องได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยช่วงเวลาต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

ในการติดตามประเมินผลของหมู่บ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา วิธีการศึกษาในลักษณะดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลแยกเป็น 2 ประเภท
  - 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลได้จากการเก็บข้อมูล ที่ได้จากความเป็นอยู่ของหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ แบบสำรวจและการสังเกตโดยใช้แบบ บร.1-12
  - 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ในการศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่ได้ใช้ข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมจากภาคเอกชน และภาครัฐบาลซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากข้อความในหนังสือพิมพ์, ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, ข่าวสารจากวารสารต่าง ๆ ที่ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานการเกษตรสีคิ้ว, องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ เป็นต้น
  - 3) ใช้ซีพีพีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
  - 4) ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ CIPP Model
  - 5) สรุปผลการดำเนินงานและจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบของการจัดทำสารนิพนธ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ตลอดระยะเวลา 10 เดือน จากการปฏิบัติงานในกองทุนหมู่บ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนบ้านหนองขาม
2. ได้ทราบตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนบ้านหนองขาม
3. ได้ทราบถึงประสิทธิภาพ การบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านหนองขาม

บทที่ 2
เอกสารที่เกี่ยวข้อง

นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่งมี ฯพณฯ พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและการเสริมสร้างศักยภาพ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หลักการสำคัญของการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบไปด้วยความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนที่เน้นความพร้อมของบุคคลในด้านความรู้ ประสบการณ์ในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ความพร้อมของการปฏิรูปการบริหารจัดการกองทุนที่สอดคล้องและเกื้อกูลกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ที่หน่วยงานทางราชการจัดตั้งขึ้น การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน สำหรับการนำไปสู่สวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวดดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวดนี้ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่ามีจำนวนกี่คน ประกอบด้วยใครบ้าง และแบ่งหน้าที่เป็น ประธาน รองประธาน เลขานุการ และผู้ทรงคุณวุฒิ วาระในการดำรงตำแหน่ง และการพ้นวาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

2. สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวดนี้ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง และอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.)

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

เป็นระเบียบที่ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นจากฉบับแรก โดยให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความ ฉบับที่ 2 แทน

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.)

3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

1. ข้อความทั่วไป ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับกองทุน ที่ตั้งกองทุน คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ระดับอำเภอ คณะกรรมการกองทุน และส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน อาทิ ธนาคาร หุ้น เงินฝากสัจจะ สมาชิก

2. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับปรัชญา หลักการของกองทุน วัตถุประสงค์ในการดำเนินการกองทุน เงินและทรัพย์สินกองทุน อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หลักการพิจารณาอนุมัติเงินกองทุนของคณะกรรมการ การระงับหรือการเบิกจ่ายเงิน

3. คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับ คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับต่าง ๆ และ อำนาจหน้าที่

4. คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ประกอบด้วยหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่

5. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยจำนวนคณะกรรมการ การคัดเลือก คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือก อำนาจหน้าที่ วรระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง องค์กรประชุม

6. กองทุนและสมาชิกกองทุน ว่าด้วยเงินและทรัพย์สินกองทุน คุณสมบัติสมาชิกกองทุน การรับสมัคร การขาดจากการเป็นสมาชิก วรระการประชุม

7. การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกู้ยืมเงินของสมาชิก อำนาจการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ หลักประกันเงินกู้ การคิดดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ การผิดสัญญาเงินกู้ การพ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิก

8. การทำบัญชีและการตรวจสอบ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีของคณะกรรมการกองทุน การตรวจสอบ การจัดสรรกำไร

9. บทเฉพาะกาล ว่าด้วยการเลือกคณะกรรมการกองทุน ระยะเวลาการอยู่ในตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ การจดทะเบียนจัดตั้งกองทุน การประเมินผล

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.)

แบบติดตามสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตาม ข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ซึ่งว่าด้วย กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ จำนวนครวัเรือนที่เข้าประชุม วิธีการเลือกคณะกรรมการ คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อ. 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.)

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง โดยการจัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรหรือสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ระเบียบข้อบังคับของกองทุน เปิดบัญชีกับธนาคาร เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ยื่นแบบขอขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้ว คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่อง

ต่าง ๆ ดังนี้ คือ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความมั่นใจ การบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน ระเบียบ ข้อบังคับ ในการดำเนินการกองทุน การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการจัดการบริหารกองทุน การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสมาชิกกองทุน การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

ระเบียบและข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ในระเบียบจะว่าด้วยหัวข้อสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ ที่ตั้งกองทุน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน แหล่งที่มาของเงินกองทุน คุณสมบัติของสมาชิก การเป็นสมาชิก การพ้นจากการเป็นสมาชิก ค่าธรรมเนียม ค่าหุ้น เงินฝากสัจจะ คณะกรรมการกองทุนประกอบด้วย วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ของคณะ ประเภทการกู้ยืมของสมาชิกและวงเงินกู้ การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ สัญญากู้ หลักประกันเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ การจัดสรรกำไร การประชุมของคณะกรรมการ และบทเฉพาะกาล

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.)

หลักการประเมินโครงการ แบบซิฟฟ์โมเดล(CIPP Model)

แนวคิดและรูปแบบการประเมิน แบบซิฟฟ์โมเดล(CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม(Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า "การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ" โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ การดำเนินกิจการของโครงการ การตัดสินใจ และการประเมินโครงการ สตรัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท แบบซิฟฟ์โมเดล ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation ; C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation ; I) เป็นการประเมินเพื่อความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation ; P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation ; P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบ

เทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยน โครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้นที่ได้นำไปใช้ในการกำหนด โครงการของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้าง และพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและการสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควร ให้มีการสนับสนุน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็น โครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการอนุมัติการจัดสรรเงินกองทุนจากรัฐบาลเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรเงินให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตที่ว่างงานให้เข้าศึกษาในหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้านและเน้นการให้ปฏิบัติจริงในพื้นที่ เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวม

ถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินแลพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้ที่จบหลักสูตรจะได้รับ "ประกาศนียบัตรบัณฑิต" ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตเพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิต ให้มีทักษะในการบริหารจัดการและเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง เอกสารอื่น ๆ

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพฤหัสบดีที่ 31 มกราคม 2545 หน้า 12 ได้กล่าวเกี่ยวกับ บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านก้าวอย่างที่คองพันฝ่า ว่า โครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านนี้ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาตลอด เพราะเป็นการทำหลักสูตรแบบเร่งรีบ คู่มือชุดวิชาต่าง ๆ ก็ทำกันแบบฉาบฉวย เครื่องมืออาคารสถานที่เรียนก็ไม่มีความพร้อมสถาบันแต่ละแห่งต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเอาเอง ด้วยเหตุนี้ร่วมกับคุณภาพการผลิตบัณฑิตที่ผ่านมาของสถาบันราชภัฏทำให้สังคมไม่ไว้วางใจว่าสถาบันราชภัฏจะสามารถผลิตบัณฑิตชุดนี้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนั้นยังต้องพันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างทำงานในพื้นที่ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องใหม่ทั้งสิ้น ประกอบกับมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยเข้าไปตรวจสอบดูแลซึ่งมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานก็แตกต่างกัน การทำงานจึงไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่หลายคนเข้าใจกัน

หนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ หน้า 25 ได้กล่าวถึง "กองทุน" ไม่ใช่เงิน ! ศ.นพ.ประเวศ วะสี ซึ่งว่า ในความคิดกระแสหลัก เมื่อพูดถึงกองทุนมักจะหมายถึงทุนทางการเงินล้วน ๆ แล้วก็ลงไปสู่เทคนิควิธีการว่าจะเอาเงินมาจากไหน บริหารอย่างไร ระบบบัญชีเป็นอย่างไร ฯลฯ แต่จากประสบการณ์ของชาวบ้าน กองทุนหมู่บ้านนั้น ไม่ใช่ทุนทางการเงินอย่างเดียว ต้องประกอบขึ้นด้วย ทุนที่เป็นคนแต่ละคน คือทุนทางสังคมที่ถักทอคนแต่ละคนมาเป็นกลุ่มคนหรือสังคม ทุนทางวัฒนธรรม คือวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่บรรสานสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ทุนทางศีลธรรม หมายถึงความถูกต้องแห่งการอยู่ร่วมกัน เช่น ความเอื้ออาทร ความสุจริต ความเสียสละ ได้แก่การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและนำเอาความรู้มาสังเคราะห์เป็นปัญญาและการจัดการ และทุนที่เป็นเงินอันช่วยกันออมไว้เพื่อให้กระบวนการออมและการจัดการรวมทั้งตัวเงินเป็นเครื่องกระตุ้นและส่งเสริมสร้างทุนที่ไม่ใช่เงิน

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพฤหัสบดีที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545 ได้กล่าวเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านว่า ตามนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545 คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดนครราชสีมาได้ออกตรวจติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านคอนใหญ่ หมู่ที่ 3 และบ้านใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลกระโทก อำเภอโชคชัย จากการติดตามผลการดำเนินงานของกองทุนทั้ง 2 หมู่บ้าน ปัญหาและความต้องการของกองทุนทั้งสองหมู่บ้านนี้ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงาน ก็คือ คณะกรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการและบริหารจึงต้องการให้วิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาฝึกอบรมแก่ประชาชน ในส่วนของสมาชิกบางรายไม่นำเงินที่ขอกู้ไว้ไปประกอบอาชีพตามที่ยื่นขอเกี่ยวกับปัญหาอื่น ๆ นั้นยังไม่สามารถที่จะรู้ได้บางส่วน เนื่องจากกองทุนได้มีการจัดตั้งและดำเนินการมายังไม่นาน ทำให้ยังไม่สามารถที่จะรู้มากกว่านี้ได้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการประเมินโครงการ โดย ดังนี้

วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน ได้แก่ Scriven, Stake และ Stufflebeam ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

1. รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริฟเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกันซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม

1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้น แต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินคุณค่าด้วย

นอกจากนี้สคริฟเวนยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือ การประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่า เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของสแตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สแตกได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ

2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมินชิบของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านหนองขาม ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะเป็นประชากรในบ้านหนองขาม มีจำนวน 106 หลังคาเรือน มีประชากร 554 คน เพศชาย 275 คน เพศหญิง 279 คน

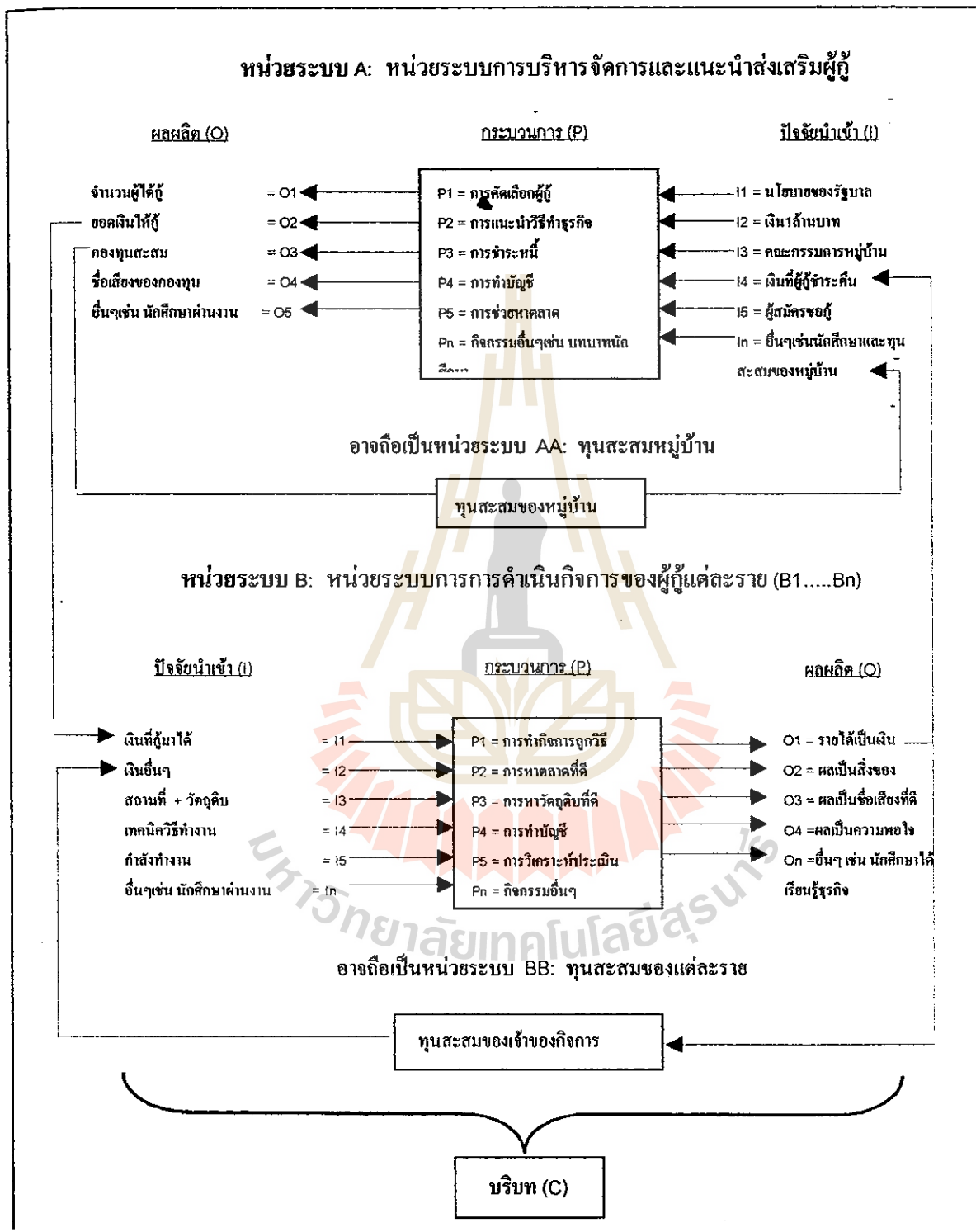
กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกหรือตัวแทนของประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาของบ้านหนองขาม ซึ่งจะมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	8	คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	90	คน
2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน	45	คน
2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	58	คน
3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	102	คน
4. ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน	6	คน

ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธี การกำหนดตัวอย่างในรายวิชาวัยชุมชน โดยจะเก็บร้อยละ 100

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการนั้น จะใช้ CIPP Model มาเป็นหลักของการประกอบเพื่อหาตัวแปรและตัวชี้วัด ซึ่งจะแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปแบบของ “ซีพีพีโมเดล” มีองค์ประกอบดังแผนภูมิที่ 3.1 นี้

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามแผนภูมิข้างต้นนี้ ซึ่งมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดบริบท (C)

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น
ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1.1 ความยากจนของประเทศ
- 1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)
- 1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- 1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- 1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- 1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่น

ชนบท

- 1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
- 1.8 อื่น ๆ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.2 สภาพปัจจุบัน
- 1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.4 ด้านวัฒนธรรม
- 1.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น

1.5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้สิ่งนั้น สิ่งนั้นจึงต้องขายทรัพย์สินเดิมหรือกู้หรือยืมสิน การตลาดสำหรับผลผลิต และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

1.5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น/ชุมชน

1.5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

1.5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวดคือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.2 เงิน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

2.4 เงินที่ผู้รู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครขอรู้

2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษา บัณฑิต และทุนสะสมของหมู่บ้าน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

3.1 การคัดเลือกผู้รู้

3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยหาตลาด

3.6 อื่น ๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

4.1.1 จำนวนผู้รู้

- 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
- 4.1.3 อื่น ๆ
- 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
  - 4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้
  - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
  - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
  - 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
- 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
  - 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
  - 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
  - 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
  - 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
  - 4.3.5 อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้
  - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกันตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้น
  - 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว
  - 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
    - 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
    - 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
    - 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้
    - 1.3.4 หนี้สินทุนนอกระบบของผู้กู้
    - 1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้
    - 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
    - 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 2.1 เงินที่กู้มาได้
  - 2.2 เงินอื่น ๆ
  - 2.3 สถานที่ และวัสดุคิย
  - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
  - 2.5 กำลังทำงาน
  - 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
  - 3.2 การหาตลาดที่ดี
  - 3.3 การหาวัสดุคิยที่ดี
  - 3.4 การทำบัญชี
  - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
  - 3.6 อื่น ๆ
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
  - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
    - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
    - 4.1.2 ผู้กูได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
    - 4.1.3 อื่น ๆ
  - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
    - 4.2.1 ผู้กูได้ขยายกิจการ
    - 4.2.2 ผู้กูได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
    - 4.2.3 อื่น ๆ
  - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
    - 4.3.1 ผู้กูมีการพึ่งตนเอง
    - 4.3.2 ผู้กูมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
    - 4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน
    - 4.3.4 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B

คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการดังนี้

1. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

ในการสังเกตจะเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมขณะร่วมกิจกรรม

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้ารับฟังการประชุมในแต่ละครั้งของชาวบ้าน

3. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ผู้นำชุมชน ตลอดจนชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (ปร.) มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบรายงาน ปร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
2. แบบรายงาน ปร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน ปร. 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน ปร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน ปร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
6. แบบรายงาน ปร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
7. แบบรายงาน ปร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
8. แบบรายงาน ปร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)
9. แบบรายงาน ปร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
10. แบบรายงาน ปร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

11. แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายการดี)

12. แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน)

4. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ได้แก่ การจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการสมาชิกกลุ่มผู้กู้เงิน และการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการเก็บดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการของสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น ทศนคติ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

โดยที่ข้อมูลทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว มาจัดอยู่ในรูปแบบของข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ทำสวนผัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12 จากจำนวน 106 ครัวเรือน ในการเก็บข้อมูลแบบ บร.ต่าง ๆ จะกำหนดขนาดตัวอย่างจากครัวเรือนทั้งหมดร้อยละ 100 ตามหลักการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาวิจัยชุมชน

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผล โครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัชยฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนบ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประเมินตามแบบของทฤษฎี CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนสามารถประเมินได้ 2 ระดับคือ

1. บริบทระดับประเทศ ประเมินได้ดังนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากคนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมดจำนวน 8.6 ล้านคน และสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีครัวเรือนขนาดใหญ่ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย มีการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป มีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีภาระหนี้สินที่ตกทอดลงมาตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจน ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) จนถึงปัจจุบันได้มีโครงการที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน ได้แก่โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน(กช.คจ.) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาคความยากจนและการใช้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนโครงการของภาคเอกชน / ชุมชน ได้แก่ โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วน เพื่อผู้ยากลำบาก

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ภาวะความยากจนของคนไทย พบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับ ร้อยละ 32.6 ปี 2535 ลดลงเหลือร้อยละ 23.2 ปี 2539 เหลือร้อยละ 11.4 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 ปัญหาคความยากจนเริ่มคลี่คลายลงตั้งแต่ปี 2543 ลดลง

เดียวกัน ปัจจัยแวดล้อม การประกอบธุรกิจของ SMEs ได้เปลี่ยนไป และยังคงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางการค้า และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งทำให้ต้นทุนการสื่อสารและการกระจายสินค้าลดลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้เปลี่ยนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและแรงงานที่มีค่าแรงต่ำ ไปสู่การแข่งขันเชิงคุณภาพ การนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ ๆ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ไม่ว่า SMEs จะมุ่งตลาดภายในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ ต่างก็จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานสากลและยกระดับผลิตภัณท์ให้ทัดเทียมคู่แข่งกัน รวมทั้งต้องมีความสามารถ ที่จะเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติมากขึ้น

จากข้อพิจารณาข้างต้น จึงได้กำหนดการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม ดังนี้

1. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล
2. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งด้านการผลิตและการตลาด
3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. กลไกการบริหารแผนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กระบวนการบริหารและจัดการเพื่อนำแผนแม่บท ไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผู้บริหาร และประสานแผนสำหรับในส่วนของแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้าและภาคบริการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กำลังจ้างศึกษาและวิเคราะห์พื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ และสามารถนำเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้ภายใน กลางปี 2544

เป็นที่คาดหมายว่า เมื่อได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้ง 3 ภาค คือ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ จะสามารถช่วยให้ทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปในทางเดียวกัน มีการผนึกกำลังที่เข้มแข็งมากขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถผลิตพื้นเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของไทยในปี 2544 สามารถสรุปได้คือ การชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐ และการฟื้นตัวของญี่ปุ่น เศรษฐกิจสหรัฐมีการขยายตัวประมาณ 3.0 - 3.5 % ลดลงจากการประมาณการ 5.0 % ในปี 2543 ในขณะที่ญี่ปุ่นก็เผชิญกับปัญหาธนาคารกลางของญี่ปุ่นเอง ซึ่งทำให้ค่าเงินเยนอ่อนตัวลง ในขณะนี้ และนโยบายการลดอัตราภาษีของสหรัฐ จึงมีผลต่อภาวะเศรษฐกิจของอเมริกา ดังนั้นทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลการชะลอตัวตามอเมริกาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การส่งออกของไทยจะมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงอย่างมาก

ความอ่อนแอของสถาบันการเงินภายในประเทศ แม้ว่า ณ วันสิ้นปี 2543 ระบบธนาคารไทยคงจะมีสัดส่วนเงินกองทุนเกิน 11 % รวมทั้งสามารถทำสำรองได้ไม่ต่ำกว่า 100% แต่ถ้าหากหนี้คั่งขึ้นมีมากขึ้น หรือมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันลดลงหรือระบบธนาคารไทยต้องรับรู้การสูญเสียในอัตราที่ใกล้เคียงกับธนาคารดีเอส ในขณะที่เดียวกันแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปีหน้า จะทำให้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non Performing Loan : NPL) ที่กีดกันการค้าเงินการของธนาคารไทยยังอยู่ในระบบ ดังนั้นการเพิ่มทุนจึงยังคงเป็นความจำเป็นของธนาคารไทย

การขาดดุลการค้าเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศ น่าจะทำให้เงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน และมีความผันผวน โดยอาจจะเป็นไปได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการจัดตั้งรัฐบาล โดยเฉพาะในกระทรวงเศรษฐกิจชุดใหม่ ทั้งนี้คาดว่าโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทมีค่าเท่ากับ 43.50 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 เมื่อเทียบกับปี 2543 ในขณะที่อาจจะมีมีความผันผวนมากเป็นบางครั้ง ตามปัจจัยที่จะมากระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ ความเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงของการผันผวนดังกล่าว ค่าเงินบาทอาจจะหลุดออกจากกรอบ 44 - 45 บาทได้ อย่างไรก็ตามคาดว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมาก จนทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับสมัยก่อน เพราะมีบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดสภาวะฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อันเป็นผลที่กระทบโดยตรงกับประชาชนทุกคน อาจสรุปผลสภาวะแวดล้อมภายในประเทศได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ออกซิเจนละลายในน้ำ (มิลลิกรัม/ ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
นิโลต (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,000

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออก	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายทั้งหมด 250,420 ไร่

ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำการเกษตรกรรม

ความอุดมสมบูรณ์	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- หมายเหตุ : 1. รุนแรงปานกลาง พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีมาตรการป้องกัน การชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า
2. รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตร ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ อย่างเคร่งครัด
3. รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

1.5 ความเลื่อมล้ำและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่ พิจารณาออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในระบบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค แต่ถ้าหากรัฐบาลชุดใหม่เร่งดำเนินการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน แม้ว่าการใช้จ่ายบางรายการอาจจะส่งผลกระตุ้นต่อเศรษฐกิจในช่วงแรก ๆ ขณะนี้ หนี้สาธารณะ (รวมหนี้กองทุนฟื้นฟู) มีประมาณ 55 - 56 % และในอีก 5 ปีข้างหน้า (งบประมาณ 2544 - 2549) ถ้ากองทุนฟื้นฟูเกิดความสูญเสียเพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามข้อผูกมัดในการขยายหุ้นธนาคารอีก 1.5 แสนล้านบาท จะทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะเพิ่มเติมเป็น 59 % ทำให้คนไทยเป็นหนี้คนละประมาณ 54,000 บาท และหากรัฐบาลชุดใหม่ตัดสินใจใช้เงินแก้ไขปัญหาการเงิน เช่น การเพิ่มทุนให้สถาบันการเงินหรือการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทบริหารทรัพย์สินอีก 3 แสนล้านบาทแล้ว สัดส่วนหนี้ก็จะเพิ่มเป็น 65 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ย่อมหมายความว่า รัฐบาลมีเพดานสำหรับการดำเนินการงบประมาณขาดดุลและการใช้จ่ายกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงปีงบประมาณปี 2544 - 2549 ประมาณ 5 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือประมาณ 2.5 แสนล้านบาท ซึ่งไม่ใช่ว่าเงินมากนัก ในช่วงเวลา 5 ปี ดังนั้นจะเห็นว่ารัฐบาลชุดใหม่คงจะต้องเผชิญกับกรอบข้อจำกัดทางการคลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ตลาดและนักลงทุนก็คงเรียกร้องความโปร่งใสของการบริหารจัดการทางการคลังดังกล่าวของรัฐบาล ทั้งนี้ในมุมมองของรัฐบาล การจัดตั้ง

บริษัททรัพย์สิน เพื่อซื้อหนี้จากสถาบันการเงินเอกชน อาจเป็นทางเลือกเพื่อเป็นการยืดเวลาและปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนขั้นที่ 1 ทั้งนี้ปัญหาเรื่องหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และเงินดังกล่าว ย่อมจะทำให้การขยายสินเชื่อใหม่จะยังคงเป็นไปได้อย่างจำกัด แม้ว่าจะมีสภาพคล่องส่วนเกินประมาณ 5 แสนล้านบาท ในขณะนี้ก็ตาม โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นไปอีก

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ความยากจนของคนในหมู่บ้าน
2. การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องมาจาก คน ไม่ใช่ มาจากเงิน เพราะเงินบางครั้ง ก็ทำให้คนทะเลาะและทำให้แตกความสามัคคีกันภายในชุมชนได้
3. กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ถ้าทำการจัดตั้งแล้วแต่ชาวบ้านไม่นำเงินไปฝาก ก็จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เกิดการล่มสลายได้
4. ความแตกต่างทางฐานะของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน
5. ชาวบ้านมีการศึกษาน้อย ส่วนมากจะจบแค่ ป.4 ทำให้ไม่ค่อยมีความรู้มากนัก
6. ความสามัคคีปรองดอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่มีสิ่งพวกนี้ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
7. การมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ถ้าชุมชนไหนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาล ก็จะทำให้ชุมชนนั้น ไม่มีความเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร ด้านสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น
8. หมู่บ้านบางแห่งของประเทศยังไม่มีความเจริญเข้าไปภายในหมู่บ้าน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น

ความอ่อนแอของท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่มาจากการที่คนในหมู่บ้าน ไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน และบางหมู่บ้าน ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐบาลเท่าที่ควร ทำให้เสียโอกาสที่จะทำให้ท้องถิ่นของตนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี และมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คอยจะฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตัวเอง

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้ กระแสนิยมของสินค้าจากต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาในประเทศไทย นั้นมีมากทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายที่วัยรุ่นมีค่านิยมตามแบบชาวต่างชาติ เช่นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งวัยรุ่นผู้หญิงก็จะแต่งกายแบบสายเดี่ยว ใส่กระโปรงสั้น กางเกงขาสั้น รองเท้าส้นสูง และคอนนี่ที่จะเห็นบ่อย ๆ คือการย้อมสีผมเป็นสีต่าง ๆ และการตัดผมตามแบบนักฟุตบอล ดารา และนักร้องชื่อดัง และอีกอย่างที่เราเห็นกันมากในทางโทรทัศน์คือ มีนักร้องชาวต่างชาติเข้ามาแสดงคอนเสิร์ตใน

ประเทศไทยอย่างมากมาย ซึ่งค่านิยมนี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเงินทองของวัยรุ่นและของประชาชน ทำให้ประชาชนบางกลุ่มลืมนิยมของไทยแบบเก่า ๆ ไปแล้ว และทางด้านสินค้าจากต่างชาติที่เข้ามาในไทยมีมากมาย เช่น เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มมีนมมา สินค้าแบรนด์เนมต่าง ๆ ที่สั่งเข้ามาในประเทศ และที่นิยมมากที่สุดคือ อาหารฟาสฟู๊ดส์ เช่น ไก่เคเอฟซี แมคโดนัลด์ ไอศกรีมสเวนเช่น เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์พวกนี้ปีหนึ่ง ๆ ประชาชนภายในประเทศนิยมรับประทานกันมาก และมีราคาแพง ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศจำนวนมากหลายหมื่นบาท และไทยต้องเสียดุลการค้าทุกปี ดังนั้นชาวไทยควรจะไม่นำค่านิยมจากต่างชาติเข้ามาอีก ควรจะแต่งกายแบบไทย สินค้าควรซื้อสินค้าไทย ซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นผลไม้ต่าง ๆ อาหารไทย สินค้าพื้นบ้านของไทย และเมื่อคนไทยหันมานิยมของไทย ก็จะทำให้ประเทศมีความเจริญและจะทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น

2. บริบทระดับท้องถิ่น

การประเมินบริบทของหมู่บ้านหนองขามจะประเมิน ได้ดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองขาม

เมื่อในอดีตบ้านหนองขามเป็นป่าเขารกที่เต็มไปด้วยสิ่งสารพัดวิญญู้อย่างมากมาย ล้อมรอบไปด้วยภูเขาสลับซับซ้อน มีกลุ่มคนมีเสาะแสวงหาพื้นที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์เพียงกลุ่มเล็ก ๆ มาจากหลาย ๆ ที่ทั่วสารทิศ ไม่ปรากฏว่าคนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยแถบบริเวณเป็นใคร เมื่อเห็นว่าพื้นที่นี้เหมาะแก่การเพาะปลูก และสามารถทำเป็นพื้นที่ทำกินได้อย่างถาวรจึงพากันตั้งรกรากกันมาอยู่ที่นี้และมีครอบครัวเกิดลูกหลานจนกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่เกิดเป็นหมู่บ้านขึ้นมา แรก ๆ ยังไม่มีชื่อหมู่บ้านบังเอิญชาวบ้านไปเจอกับต้นมะขามซึ่งมีขนาดใหญ่มีมา มีอายุมาก ขึ้นอยู่ใกล้บ่อน้ำขนาดใหญ่จึงช่วยกันตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านหนองขาม" ตั้งแต่นั้นมาจวบจนถึงปัจจุบัน

2.2 สภาพปัจจุบัน

1. ลักษณะประชากร

บ้านหนองขามมี 106 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 554 คน ชาย 275 คน หญิง 279 คน และกลุ่มอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 18 – 50 ปี บ้านหนองขามมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่งเมื่อนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หากมีโอกาสได้เรียนหนังสือต้องเดินทางออกไปเรียนออกหมู่บ้าน ดังปรากฏตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (คน)
1. เพศ	
- ชาย	275
- หญิง	279
2. อายุ	
1 วัน – 3 ปีเต็ม	17
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	32
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	32
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	29
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	49
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	401
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	43
60 ปี 1 วันขึ้นไป	45
3. การศึกษา	
3.1 สมาชิกไปศึกษานอกหมู่บ้าน	33
- ระดับประถมศึกษา	-
- ระดับมัธยมศึกษา	20
- สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	13
3.2 สมาชิกที่อ่านหนังสือไม่ออก	-

2. แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

ในบ้านหนองขามมีบ่อน้ำบาดาล 1 บ่อ สระน้ำ 4 สระ และมีเขื่อนกั้นน้ำ 1 แห่ง ซึ่งสามารถใช้น้ำได้ตลอดทั้งปี ชาวบ้านในหมู่บ้านต้องใช้น้ำในจากแหล่งเหล่านี้เพื่อการอุปโภคและบริโภคลักษณะของเขื่อนจะเป็นเขื่อนเก็บน้ำ เป็นที่สำหรับหาลาของชาวบ้านหนองขามและหมู่บ้านข้างเคียง

3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อ่างซับประคู้	ตำบลมิตรภาพ
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านซับตะเคียน	ตำบลลาดบัวขาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านหนองจอก	ตำบลมิตรภาพ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านมอจะบก	ตำบลมิตรภาพ

2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านหนองขาม

โดยอาชีพส่วนใหญ่ คือ การเกษตรกรรม ซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตร 1,500 ไร่ ได้แก่ที่ไร่ 1,000 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ทำสวน รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท ต่อครอบครัว นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านไปทำงานนอกพื้นที่ประมาณ 60 ครอบครัว คิดเป็นสัดส่วนร้อยละประมาณ 60 ของครอบครัวรวมทั้งหมดของบ้านหนองขาม

รายได้ของบ้านหนองขาม ส่วนใหญ่จะมาจากการค้าขาย ดังจะแสดงในตาราง 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงเศรษฐกิจของหนองขาม

ด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ผลผลิตที่ได้ทั้งหมดบ้าน (บาท/ปี)
1. พื้นที่ทำการเกษตร	1,500 ไร่	-
- ที่ไร่	1,000 ไร่	-
- ที่สวน	500 ไร่	-
2. ผลผลิตที่ได้		
- ทำนา	1 ครอบครั้ว	24 เกวียน
- ทำสวน	6 ครอบครั้ว	500,000
- เลี้ยงสัตว์	7 ครอบครั้ว	200,000
- ทำไร่	17 ครอบครั้ว	300,000
3. รายได้ต่อครอบครั้ว (บาท/ปี)	-	-
1,000 – 5,000 บาท	13 ครอบครั้ว	-
5,001 – 10,000 บาท	32 ครอบครั้ว	-
10,001 – 20,000 บาท	21 ครอบครั้ว	-
20,001 – 30,000 บาท	21 ครอบครั้ว	-
30,001 – 50,000 บาท	19 ครอบครั้ว	-
50,001 – 100,000 บาท	-	-
4. ชาวบ้านที่ไปทำงานต่างถิ่น แล้วส่งเงินเข้าหมู่บ้าน	60 ครอบครั้ว	250,000

2.4 ด้านวัฒนธรรม

1. บ้านหนองขามไม่มีวัด
2. ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาอีสาน
3. งานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาดังนี้

เดือนมกราคม	ประเพณี	วันขึ้นปีใหม่
เดือนกุมภาพันธ์	ประเพณี	ทำบุญข้าวจี
เดือนมีนาคม	ประเพณี	บุญมหาชาติ

เดือนเมษายน	ประเพณี	สงกรานต์
เดือนพฤษภาคม	ประเพณี	เลี้ยงคาวี แรกนาขวัญ
เดือนกรกฎาคม	ประเพณี	เข้าพรรษา
เดือนกันยายน	ประเพณี	ทำบุญข้าวกระยาสาด
เดือนตุลาคม	ประเพณี	ออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ประเพณี	ลอยกระทง

2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ มีดังนี้

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ดังจะแสดงในตารางที่ 4.6

จากตาราง 4.6 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านหนองขามมีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 12 ไร่ และ 5 - 10 ไร่ อาชีพหลักคืออาชีพทำการเกษตร แต่ส่วนมากจะทำงานรับจ้างและส่วนมากจะเป็นหนี้สถาบันของรัฐคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)

ตารางที่ 4.6 แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

เศรษฐกิจและอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ดอกเบี้ย (ร้อยละ) บาทต่อปี	รวมเงิน (ทั้ง ปี)
1. พื้นที่ทำกินที่เป็นของ ตนเอง			
1 – 5 ไร่	5	-	-
6 – 10 ไร่	10	-	-
11 – 12 ไร่	12	-	-
12 – 50 ไร่	-	-	-
50 ไร่ขึ้นไป	-	-	-
2.การประกอบอาชีพ			
- ทำนา	1	-	-
- ทำสวน	6	-	-
- ทำไร่	17	-	-
- ค้าขาย	8	-	-
- รับจ้าง	66	-	-
- ข้าราชการ	5	-	-
3.การเป็นหนี้สินของรัฐ และนายทุนนอกระบบ			
- สถาบันของรัฐ	20	9	150,000
- นายทุนนอกระบบ	-	-	-

2. สาธารณูปโภค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

บ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอเสีจิว จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา นั้น จากการสำรวจสภาพชุมชนของพื้นที่นี้ พบว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค ดังต่อไปนี้

1. รถยนต์	13	คัน
2. มอเตอร์ไซค์	80	เครื่อง
3. รถไถนาเดินตาม	5	คัน
4. ตู้เย็น	100	เครื่อง
5. พัดลม	106	เครื่อง
6. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	106	เครื่อง
7. ทีวีสี	101	เครื่อง
8. โทรศัพท์	1	เครื่อง
9. หอกระจายข่าว	1	แห่ง
10. มีไฟฟ้าใช้	106	ครัวเรือน
11. ภาชนะเก็บน้ำฝน	106	ครัวเรือน
12. ส่วนที่ถูกลักสุขาภิบาล	106	ครัวเรือน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวม สามารถประเมินได้ 2 ระบบ คือ

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาลโดยจัดสรรเงินอุดหนุน ให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนกู้ยืมนำไปลงทุนตามประเภทของการประกอบอาชีพ โดยคิด อัตราดอกเบี้ยต่ำ มีคณะกรรมการในหมู่บ้านบริหารกันเองและกองทุนนี้เป็นกองทุนที่ดี เพราะได้เป็นเงิน ทุนให้ประชาชนได้กู้ยืม คิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินของรัฐ และเงินทุนนอกระบบ ค่อยไปในอนาคต อาจจะเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2544 และได้แบ่งประเภทการ กู้ยืม คือ กู้ยืมเพื่อไปประกอบอาชีพ การแปรรูป และลดรายจ่าย งวดแรกได้ปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมเงินไป 6 ราย เป็นเงิน 111,000 บาท งวดที่ 2 ปล่อยกู้ไป 20 ราย งวดที่ 3 ปล่อยกู้ไป 18 ราย รวมสมาชิกผู้กู้ 44 ราย เป็นเงิน 600,000 บาท ปัจจุบันเหลือเงินในบัญชีธนาคาร 400,000 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน ในบ้านมอจะบก มีคณะกรรมการ 15 คน ซึ่งจะมีประธานฯ รอง ประธานฯ เลขานุการ เหรัญญิก กรรมการฝ่ายสินเชื่อ กรรมการฝ่ายตรวจสอบ และกรรมการฝ่ายเร่งรัด

หนี้สิน มีหน้าที่ออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนร่วมกับชาวบ้านเพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนต่อไป

4) เงินที่ผู้ชำระคืน สมาชิกผู้กู้เงินยังไม่มีชำระคืน เพราะยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงินกู้

5) ผู้สมัครขอู้ ต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการเมื่อคณะกรรมการอนุมัติ ต้องทำสัญญาเงินกู้พร้อมหลักประกันเงินกู้ ผู้กู้แต่ละรายกู้ได้ไม่เกินรายละ 20,000 บาท และต้องใช้หลักทรัพย์และบุคคลค้ำประกัน และต้องชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน โดยคณะกรรมการทุกคนได้มีการประชุมและพิจารณา คัดเลือกผู้กู้ร่วมกัน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ ผู้กู้ต้องเขียนโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด และคุ้มค่าต่อการลงทุน พิจารณาดังอุปนิสัยและความสามารถของผู้กู้ที่จะชำระเงินคืน การมีบุคคลหรือทรัพย์สิน ค้ำประกัน เมื่อพิจารณาแล้วก็จะบอกให้ผู้กู้อบรมในภายหลัง

2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำอาชีพ ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ผู้ที่กู้เงินกองทุนก็จะนำไปลงทุนทำไร่มันสำปะหลัง บางรายนำไปลงทุนเลี้ยงสัตว์ ซึ่งศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องมาก่อน และขอคำแนะนำ หาข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอสีคิ้ว

3) การรับชำระหนี้ ในการชำระคืนเงิน จะกำหนดชำระคืนภายใน 1 ปี ทั้งต้นและดอกเบี้ย

4) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน สมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม กรรมการที่รับผิดชอบทำบัญชีคือ เหวริญญิก มีความเข้าใจและทำบัญชีได้อยู่ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนบัญชี 6 เล่ม ยังไม่ค่อยเข้าใจมากนักเพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน

5) การช่วยหาตลาด การหาตลาดของผู้ที่ทำไร่มัน จะนำไปขายที่ลานมันในอำเภอสีคิ้ว ส่วนผู้ที่ทำการเลี้ยงสัตว์จะมีคนมารับซื้อถึงที่ หรือนำไปขายที่ตลาดขายวัว ควาย

6) บทบาทของนักศึกษา นักศึกษาเข้าไปประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของบ้านหนองขาม ส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

1.1 จำนวนผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนมีทั้งหมด 44 คน ซึ่งในงวดแรกมีผู้กู้ 6 ราย และงวดที่สองมีผู้กู้ 20 คน งวดที่สามมีผู้กู้ 18 ราย

1.2 ยอดเงินให้กู้ เงินกองทุนที่ให้กู้ไปแล้วจำนวน 600,000 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

2.1 จำนวนผู้ที่ได้ ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติเงินกู้ทุกคน เพราะบ้านหนองขามมีจำนวนประชากรน้อย จึงสามารถจะให้กู้ทั่วถึงทุกคนได้ แต่คณะกรรมการจะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการที่ยื่นกู้ของแต่ละบุคคล

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้านปัจจุบันเงินสะสมของหมู่บ้านมีจำนวน 25,000 บาท

2.3 การขยายกิจการของผู้กู้ ผู้ที่กู้เงินไปทำไร่มันสำปะหลัง ผู้ที่มีเงินทุนบางส่วนแล้ว ทำไปลงทุนเพิ่ม ทำสวนผักเพิ่ม และนำเลี้ยงสัตว์

3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง บ้านหนองขามเป็นหมู่บ้านไม่ใหญ่มากนักจึงทำให้มีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และยังมีกองทุนหมู่บ้านเข้ามาช่วยเหลือ ชาวบ้านจึงร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น เพื่อให้หมู่บ้านมีศักยภาพ ความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน เพราะทางหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ จะมีการนัดการประชุมบ่อยครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปรึกษาหารือ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด ตลาดส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะเป็นทั้งตลาดที่ซื้อพืชไร่ ต่าง ๆ และเป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตของหมู่บ้าน

3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทได้จัดสรรให้ชาวบ้านได้กู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คณะกรรมการในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง โดยทำให้มีจำนวนเงินเพิ่มขึ้นกว่าเงินที่รัฐจัดสรรให้ และบริหารให้เกิดประโยชน์และยุติธรรมมากที่สุด เมื่อมีการจัดการบริหารที่ดี เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็จะทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายพบว่า

1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว ผู้กู้มีการศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 ป.6 ม.3 มีความสามารถและชำนาญในเรื่อง การทำไร่มัน การเลี้ยงสัตว์ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำไร่ ทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์ มานานแล้ว

2) ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ ทรัพย์สินของผู้กู้ที่มีอยู่จะเป็นพื้นที่ทำกิน ได้แก่ พื้นที่นา ที่ไร่ ซึ่งมีตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 50 ไร่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ผู้กู้บางรายก็จะมีรถยนต์มอเตอร์ไซด์ และรถไถนาเดินตาม

- 3) หนี้สินธนาคารของผู้กู้ หนี้สินของผู้กู้ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ซึ่งรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 150,000 บาท โดยคิดดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 9 บาท/ปี
- 4) หนี้เงินทุนนอกระบบมีอยู่บ้างไม่กี่ราย โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 บาท/เดือน
- 5) อาชีพหลักของผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนทั้งหมดประกอบอาชีพค้าขาย คือขายอาหาร การเกษตรคือทำไร่ ทำนา ทำสวนผัก เลี้ยงสัตว์
- 6) รายได้ครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการทำไร่ มัน เลี้ยงสัตว์ และทำสวนผัก
- 7) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ ผู้กู้ส่วนใหญ่จะไปลงทุนทำไร่ มัน ทำสวนผักและ เลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำกันทั้งหมู่บ้านและทำมาเป็นเวลานานแล้ว จึงมีประสบการณ์และความชำนาญมาก

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

- 1) เงินที่กู้มาได้ นำไปลงทุนในการทำไร่ สวนผัก ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์
- 2) เงินอื่น ๆ เงินที่ผู้กู้ได้กู้ยืมจากกองทุนไปลงทุนไม่พอ ก็ต้องหาเงินจากส่วนอื่นมาช่วยเหลือ ได้แก่ เงินส่วนตัว หรือเงินกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบหรือเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)
- 3) สถานที่และวัตถุดิบ แปลงที่ยกร่องปลูกผัก ไร่ มัน ก็จะทำอยู่ในพื้นที่นาของตนเอง บางรายที่ปลูกผักมากก็ต้องเช่าพื้นที่ปลูกผักเพิ่ม โดยจะเช่าของคนในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียงและเมล็ดพันธุ์ผัก ผู้กู้จะซื้อจากตลาดสี่ตัว หรือตลาดสูงเนิน บางรายจะใช้พันธุ์ผักของคนที่เหลือไว้เป็นพันธุ์ต่อ เพื่อนำไปปลูกครั้งต่อไป การเลี้ยงสัตว์จะเลี้ยงวัวเนื้อและวัวนม
- 4) เทคนิควิธีทำงาน ในการทำไร่ทำสวนหรือเลี้ยงสัตว์ จะให้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก
- 5) กำลังทำงาน คนงานที่ใช้ในการทำงาน จะเป็นสมาชิกในครอบครัวและการจ้างคนงานในหมู่บ้านเอง
- 6) นักศึกษาผ่านงาน การที่นักศึกษาจะผ่านงานได้ ต้องเข้าไปศึกษาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐที่กำหนด และทำรายงานในรูปแบบของ "สารนิพนธ์" ให้กับรัฐบาล

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

- 1) การทำกิจการถูกวิธี ผู้กู้ได้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการมาเป็นเวลานาน และได้ทำมาตลอดจนถึงปัจจุบัน และได้มีเทคนิควิธีทำในบางขั้นตอนให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย
- 2) การหาตลาดที่ดี ตลาดส่งผลผลิตที่ดี ควรมีการประกันราคาสินค้า เพื่อให้ชาวสวนชาวไร่ไม่ขาดทุน และสินค้าต้องมีคุณภาพ
- 3) การหาวัตถุดิบที่ดี วัตถุดิบที่ดีควรมีการรับรองคุณภาพ ไม่มีการปนเปื้อนของของเสีย
- 4) การทำบัญชี ผู้กู้มีการทำบัญชีไว้แบบง่าย คือ มีบัญชีรายรับ - รายจ่าย เพื่อให้ทราบถึงจำนวนเงินในการลงทุนแต่ละครั้ง

5) การวิเคราะห์ประเมิน ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียน โครงการกู้ยืมเงินจริง เพราะมีหลักฐานการลงทุน มีผลผลิตที่นำไปขายได้เป็นเงินแล้ว และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงิน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงระยะเวลาคืนเงินแล้ว คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) มีดังนี้

1.1 รายได้เป็นเงิน การทำไร่มัน 1 ปี จะทำได้ครั้งเดียว ผลผลิตที่ได้แต่ละครั้งเมื่อคิดเป็นกำไรจะได้ประมาณ 3,000 บาท/ไร่

1.2 ผู้กู้ไปทำสวน ก็จะมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 2,000 – 3,000 บาท/ครั้ง

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้ได้ขยายกิจการ เมื่อมีเงินกู้ยืมไปลงทุน ผู้กู้จึงได้ขยายการทำไร่ ทำสวนมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้กำไรมากขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้น

3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) มีดังนี้

3.1 ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง เมื่อนำเงินไปลงทุนมีผลผลิต มีรายได้ ก็นำเงินส่วนหนึ่งมาลงทุนต่อในครั้งต่อไป และเงินอีกส่วนหนึ่งนำมาใช้สอยหรือเก็บออมเพื่อเป็นทุนสะสมต่อไป

3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ถ้าผู้กู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพรายได้ดี และมีเงินออม คาดว่าในอนาคตกิจการของผู้กู้ต้องมีความเข้มแข็งและมั่นคง

3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไปทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนทำงานในโรงงานได้เงินดี และบางคนได้งานที่มั่นคง จึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่นั่นเลย เหตุนี้จึงทำให้ไม่กลับคืนสู่ท้องถิ่น

3.4 นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ จากการที่ได้เข้าไปศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน ทำให้รู้ถึงวิธีการเลี้ยงสัตว์ การทำไร่ ทั้งเรื่องการปลูก การดูแลรักษา ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ตลาดที่ส่งผลผลิต

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพเกษตรกรและค้าขายในหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. อาชีพเกษตรกร สามารถแบ่งได้เป็น

1.1 ทำไร่มันสัมปะหลัง ในการปลูกมัน 1 ปี สามารถปลูกได้ครั้งเดียวและแต่ละครั้งสามารถทำกำไรได้ 3,000 บาท/ไร่ ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนทำไร่มันจึงมีความสามารถในการชำระเงินกู้ได้

1.2 เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัวเนื้อ ผู้กู้ได้ซื้อวัวมาช่วงอายุ 2 – 3 เดือนในราคาประมาณ 5,000 – 6,000 บาทและเลี้ยงต่อไปอีกประมาณ 8 – 9 เดือนก็สามารถนำไปขายได้ ราคาวัวที่ขายได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนเลี้ยงวัว จึงมีความสามารถชำระเงินกู้ได้

2. อาชีพค้าขาย มีทั้งขายอาหารตามสั่ง และอาหารสด เงินที่กู้ไปก็นำไปซื้อสินค้ามาขายที่ร้านเพิ่มขึ้น ดังนั้น ภายใน 1 ปี ผู้กู้จึงมีความสามารถในการชำระเงินคืนกองทุนได้

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หมู่บ้านมาก ทั้งเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และผลที่ได้อีกทางหนึ่งคือ ได้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ชุมชนและนักศึกษา ซึ่งบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลคือ การมีนโยบายที่กระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป้าหมายของโครงการคือ ชุมชน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป้าหมายของโครงการคือ บัณฑิตที่ว่างงาน หน่วยงานราชการ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น ประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับนักศึกษาให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ชุมชนได้มีเครือข่าย การเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทั้งในชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ นักศึกษา มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน ในสถาบันการศึกษา และศึกษาในชุมชนที่ตนปฏิบัติงานอยู่ เพื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชน และที่สำคัญคือ ให้บัณฑิตที่ว่างงานได้มีงานทำ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชนอีกทางหนึ่ง

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการของบ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงานกองทุน ได้แก่ สมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน เช่น การเขียนโครงการกู้เงิน ข้อตกลงการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการและค่าตอบแทนในการบริหารงานไม่คุ้มค่า

1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ชาวบ้านมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการสมัครเป็นสมาชิก การกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ดอกเบี้ยของเงินกู้ต่ำ หน่วยงาน

ราชการช่วยเหลือในด้านข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำ และการตลาด เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และที่สำคัญ ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน

2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน สามารถแบ่งได้เป็น

2.1 คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้บริหารกองทุนให้บรรลุเป้าหมาย

2.2 การมีวัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งรวมจิตใจและรวมคนสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2.3 ขบวนการประชาสังคม สิ่งที่จะช่วยพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ให้ดีขึ้นและรวมชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.4 ความสามัคคีของชาวบ้านที่ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.5 ความซื่อสัตย์ของชุมชน

2.6 ผู้นำที่มีความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ในการปกครองชาวบ้าน

2.7 การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงการมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

2.8 ประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมในความสำเร็จ

2.9 การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ความร่วมมือกันจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน พบว่า กองทุนบ้านหนองขามได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน สมาชิกกองทุนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และสมาชิกผู้กู้เงิน ได้นำไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้นั้น ได้นำไปลงทุนอย่างต่อเนื่อง และมีเงินเหลือเก็บออม มีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงทำให้มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และยังมีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง หน่วยงานราชการของอำเภอ และกลุ่มต่าง ๆ ในเรื่องของการประกอบอาชีพ การตลาด สุขภาพอนามัย สมาชิกในหมู่บ้าน มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกันพัฒนาชุมชนของตนเองเสมอ สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยภาครัฐและเอกชนคอยให้การช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาในด้านต่างๆ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของกองทุนบ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดขนาดจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้มีคุณค่า และเป็นการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ระดับรากหญ้า การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เสริมสร้างศักยภาพการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดริเริ่ม การสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนพร้อมเสริมสร้างให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเองซึ่งจากความพร้อม และความร่วมมือความใจชาวบ้านหมู่บ้านหนองขามจึงมีการจัดตั้ง และได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลกองทุน 1 ล้านบาท ซึ่งตอนนี้ได้ปล่อยไปเป็นระยะเวลาเกือบ 1 ปี โดยจะครบกำหนดส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย

จากการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบ้านหนองขาม ศึกษาตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนบ้านหนองขาม และศึกษาถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนของบ้านหนองขาม จากข้อมูลดังกล่าวนำมาทำการประเมินเชิงพรรณนาเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผลการประเมินสามารถสรุปได้ดังนี้

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนบ้านหนองขาม ได้มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลได้จากการเก็บข้อมูล ที่ได้จากความเป็นอยู่ของหมู่บ้าน เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ แบบสำรวจและการสังเกต โดยใช้แบบบร.1 – บร.12 จากจำนวน 106 คริวเรือน

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลที่ได้จากภาคเอกชนและภาครัฐบาลซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากแหล่งข่าวเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ข่าวสารจากวารสารต่าง ๆ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

2. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาเป็นค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัชฌิมฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น
- 2.2 วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ และ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่านโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ประชาชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน โดยบ้านหนองขามได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2544 และมีคณะกรรมการบริหารจัดการตนเอง ผู้ที่ขอกู้เงินต้องเป็นสมาชิกกองทุนและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการ โดยวงเงินกู้ไม่เกิน 20,000 บาท และต้องทำสัญญาและหลักประกันเงินกู้ในการชำระคืนเงินต้องคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่าการคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการทุกคนต้องประชุม พิจารณาพร้อมกัน โดยดูจากโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด อุปนิสัย และความสามารถในการชำระเงินคืนของผู้กู้ ผู้กู้ที่ยืมเงินไปลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพทำไร่มันสำปะหลังและทำสวนผัก บางรายนำไปเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องมาก่อนและขอคำแนะนำจากเพื่อนบ้านด้วยกัน ตลาดส่งผลผลิต จะมีตลาดสี่กั๊ก และตลาดในเมืองนครราชสีมา ในการทำบัญชี เพรอญิกเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม แต่ผู้ทำหน้าที่ตรงนี้ไม่ค่อยเข้าใจดีในการลงรายการ และนักศึกษาที่ประจำหมู่บ้านมีหน้าที่ศึกษาหาข้อมูลเรียนรู้ประสบการณ์ของชาวบ้าน และส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ปัจจุบันมีผู้กู้ทั้งหมด 44 ราย เป็นเงิน 600,000 บาท โดยงวดแรกปล่อยกู้ 6 ราย งวดที่สองปล่อยกู้ไป 20 ราย งวดที่สามปล่อยกู้ไป 18 ราย

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน ส่วนมากคณะกรรมการจะอนุมัติทุกคน แต่จะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการ และผู้กู้ที่ทำไร่มันสำปะหลังจะนำไปลงทุนในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการทำไร่ บางรายที่สามารถขยายการทำไร่ได้ก็ขยายเพิ่มขึ้น ส่วนสวนผักจะนำเงินไปขยายแปลงผักและซื้อเมล็ดพันธุ์เพิ่ม หรือบางรายก็นำไปซื้อวัว ควาย มาเลี้ยง

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีผลทำให้บ้านหนองขามมีเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการตลาดมากขึ้น กองทุนหมู่บ้านถึงแม้ไม่ค่อยมีศักยภาพและความเข้มแข็ง แต่ชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดี ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและช่วยกันทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็อาจทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ได้ผลการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่าอาชีพหลักของผู้กู้คือ การทำไร่มันสำปะหลัง ทำสวนผักและเลี้ยงสัตว์ รายได้ของครอบครัวมาจากการทำไร่มันสำปะหลัง ทำสวนผักและเลี้ยงสัตว์ การศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 - ม.3 มีประสบการณ์ในการดำเนินงานกิจการโดยตรงและมีความรู้ความชำนาญมาเป็นเวลานาน ทรัพย์สินของผู้กู้ ก็จะมีพื้นที่ไร่ ตั้งแต่ 6 ไร่ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 50 ไร่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (รทส.) ดอกเบี้ยร้อยละ 9 บาท/ปี และมีหนี้สินนอกระบบ ดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาท/เดือน

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า เงินที่กู้ยืม นำไปลงทุนทำไร่มันสำปะหลังและทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์ ถ้าเงินไม่พอก็จะใช้เงินส่วนตัวหรือกู้จากนายทุนนอกระบบมาเพิ่ม พื้นที่ทำไร่มันสำปะหลังและทำสวนปลูกผักจะใช้พื้นที่ขั้วแปลง การทำไร่มันสำปะหลังไม่ต้องรดน้ำหลังปลูกเสร็จเพียงแต่รอให้ฝนตกตามฤดูกาล การดูแลเอาใจใส่โดยการถอนหญ้าที่ขึ้นตามแปลงและคอยใส่ปุ๋ย ในการรดน้ำผักแต่ก่อนใช้คนตักน้ำมารด ซึ่งใช้เวลานาน แต่ปัจจุบันใช้เครื่องสูบน้ำ โดยต่อสายยางฉีดน้ำแทน ซึ่งทำให้ประหยัดเวลามากขึ้น

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่าผู้กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริง เพราะมีผลผลิตที่นำไปขายได้เงินมาแล้ว เช่นการทำไร่มันสำปะหลังและทำสวนผัก ถ้าไร่ที่ได้จากการขายผลผลิตมันสำปะหลังประมาณ 3,000 บาท/ไร่ ซึ่ง 1 ปี ทำได้ 1 ครั้ง และถ้าไร่ที่ได้จากการขายผัก จะได้ประมาณ 2,000 - 3,000 บาท/ครั้ง และ 1 ปี สามารถทำได้ 3 ครั้ง ผู้กู้ที่เลี้ยงวัว ควาย เลี้ยงประมาณ 8 - 9 เดือนก็สามารถขายได้ ถ้าไร่ที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาซื้อ และตอนนี้เงินที่กู้เป็นรายปียังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงิน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาคืนเงินผู้คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า รายได้ของผู้ที่ทำไร่มันสำปะหลังจะได้รับการนำผลผลิตไปขายกำไรได้ประมาณ 3,000 บาท/ไร่ ส่วนผักจะได้รับการนำผลผลิตไปขายกำไรได้ 2,000 – 3,000 บาท/ครั้ง ส่วนผู้ที่เลี้ยงสัตว์จะได้กำไรจากการขายประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา
2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า ผู้ที่บางรายได้มีการขยายกิจการโดยเพิ่มจำนวนไร่และแปลงผักมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น ส่วนผู้เลี้ยงสัตว์ได้นำเงินไปซื้อสัตว์มาเลี้ยงเพิ่มขึ้นและรายที่คิดเริ่มเลี้ยงใหม่ก็นำไปซื้อมาเลี้ยงจริง
3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการลงทุนดี แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไปทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนมีงานทำที่มั่นคง แต่อย่างไรก็ตามผู้กู้เงินไปลงทุนก็สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออม คาดว่าในอนาคต ผู้กู้สามารถพึ่งตนเองได้และกิจการมีความเข้มแข็งขึ้น

อภิปรายผล สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองขาม ได้แก่

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า ปัจจัยที่เกิดจากสมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการ ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่าและปัจจัยที่สนับสนุน คือชาวบ้านสนใจและให้ความร่วมมือในการเป็นสมาชิก หน่วยงานราชการช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร และคำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนและที่สำคัญทำให้ชาวบ้านไปติดต่อสื่อสารกัน มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น

1.2 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน คนในหมู่บ้านหนองขาม-ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์ และให้ความร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีผู้นำที่ยุติธรรม มีการปฏิบัติงานเป็นกลุ่มทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน จึงทำให้กองทุนหมู่บ้านหนองขามมีการพัฒนาและเข้มแข็งขึ้น

1.3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน กองทุนบ้านหนองขามมีการตั้งคณะกรรมการกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกให้ความร่วมมือและได้มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และยังได้มีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียงและหน่วยงานราชการ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

2. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

2.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินคืนกองทุนทั้งคืนและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

2.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

2.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรให้มีสำนักงานกลางของคณะกรรมการกองทุน
2. มีการจัดการบริหารระบบการเงิน - บัญชี ให้ง่ายกว่านี้
3. ควรมีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความก้าวหน้าของกิจการที่ลงทุนไป
4. จัดจ้างคนที่มีความรู้ทำบัญชีโดยเฉพาะ
5. มีเบี้ยประชุมสำหรับคณะกรรมการที่ต้องไปประชุมกับทางอำเภออยู่บ่อย ๆ
6. ควรมีกฎ ระเบียบของกองทุนที่มีความรัดกุม ชัดเจนมากกว่านี้ เพื่อที่จะไม่ได้เป็นช่องโหว่ให้คณะกรรมการมีการเอาเปรียบสมาชิกคนอื่นอนุมัติให้แก่บรรดาเครือญาติของตนเอง และได้มากกว่าสมาชิกคนอื่น
7. มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านทำปุ๋ยหมักใช้กันเอง เพื่อลดค่าใช้จ่าย
8. เมื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการลงทุนดำเนินกิจการ ขยายกิจการเพิ่ม ควรหาตลาดรองรับเพื่อไม่ให้สินค้าล้นตลาดและเกิดปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการวิจัย. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงอุตสาหกรรม,กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2545. นโยบายและกลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs). www.sme.Thai.net.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวารสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วย การจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2544. รายงานเศรษฐกิจและการเงินปี 2544 และแนวโน้มปี 2545. www.bot.or.th.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ และการประเมินโครงการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- วราพร รัชชศิริ. 2543. การเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านมะเกลือ หมู่ที่6 ตำบลพหุภาค อําเภอยางสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมพันธ์ เศษะอริก. (31 กรกฎาคม 2545). มติชนรายวัน : 6.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. การประชุมเชิงปฏิบัติการยุทธศาสตร์
การแก้ไขปัญหาความยากจน. : www.nesdb.go.th.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมตามแผนพัฒนาฯฉบับที่8 พ.ศ. 2543. www.nesdb.go.th.

